

В. П. Коваленко, О. П. Моця

## Шестовиця

**ШЕСТОВИЦЯ** — комплексна археологічна пам'ятка. Знаходиться на правому березі Десни, поблизу с. Шестовиця Чернігівського р-ну Чернігівської обл., за 18 км від Чернігова. Складається з невеликого городища на стрілці мису Коровель, неукріпленого посаду (з напільного боку городища), подолу, портових споруд, ймовірно верфі у заплаві Десни, а також кількох груп підкурганних поховань. Роботи на пам'ятці проводили [П. Смолічев](#) (1925—27), Я. Станкевич (1946), О. Попко (1946—47), [І. Ляпушкін](#) (1947), Д. Бліфельд (1948, 1956—58), В. Коваленко, [О. Моця](#) (1998—2012) та ін. Загалом досліджено понад 300 об'єктів житлового та господарського призначення, а також бл. 200 поховань. Городище в урочищі Коровель закладено у 2-й пол. 9 ст. на місці більш раннього (1-а пол. 8 ст.) поселення із матеріалами сахнівської культури та [волинцівської культури](#). Його розквіт припадає на кінець 9 — 10 ст. Особливо характерними у цьому відношенні є поховальні комплекси, у частині яких виявлено різноманітний та багатий інвентар, не менш ефектний, ніж у могилах Києва, Чернігова та ін. значних центрів Русі. Також знайдено численні сліди виробництва. Ці матеріали значно доповнюють інформацію про початкові етапи державотворення на Дніпровському Лівобережжі та підтверджують участь у цьому процесі не лише східних слов'ян, а й вихідців з ін. територій (скандинавів, фіно-угрів). Речі скандинавського, візантійського та східного походження і монети свідчать, що Ш. стала важливим осередком міжнародної торгівлі того періоду. На поч. 11 ст. її укріплення зруйновано, життя відновилося лише у 12 ст., але у 12—13 ст. Ш. вже була ординарним укріпленням осередком у найближчих околицях Чернігова — пунктом на шляху в столицю Русі. Найпізніші матеріали з комплексу належать до періоду пізнього Середньовіччя; зокрема саме тоді на майданчику городища функціонувало християнське кладовище. Строкатість матеріальної культури мешканців Ш. дає підстави вважати їх русами, описи яких подають візантійські та східні джерела 10 ст.

### Рекомендована література

1. Бліфельд Д. І. Давньоруські пам'ятки Шестовиці. К., 1977;
2. Коваленко В. П. и др. Археологические исследования Шестовицкого комплекса в 1998—2002 гг. // Дружинні старожитності Центрально-Східної Європи VIII—XI ст. Чг., 2003;

3. Коваленко В. Шестовиця — табір слов'ян і вікінгів на Десні // Село над Десною — Шестовиця. Ніжин, 2009;
4. Коваленко В. П. та ін. Дослідження оборонних конструкцій городища Коровель // Проблеми давньоруської та середньовічної археології: Археологія і давня історія України. Вип. 1. К., 2010.

### **Бібліографічний опис:**

Шестовиця / В. П. Коваленко, О. П. Моця // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2025. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-889770>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).